

УДК 69.003

**ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ**

А. Д. Есипенко

Наведено та проаналізовано ряд стратегічних заходів для розвитку будівельної галузі України в умовах світової, фінансової та економічної кризи

Приведены и проанализированы ряд стратегических мер по развитию строительной отрасли Украины в условиях мирового финансового и экономического кризиса

Powered and analyzed a number of strategic steps to develop Ukraine's construction industry in a global financial and economic crisis

Світова фінансова криза, що розпочалась у 2007 році зачепила тією чи іншою мірою економіки більшості країн світу. В тому числі наслідки кризи були відчутні і в Україні оскільки вона є державою, яка інтегрована у світову економіку.

Криза в будівельній галузі, викликана через значне скорочення іпотечного кредитування банками, ріст цін на енергоносії, зростання цін на більшість товарів та послуг, вироблених в Україні, значний рівень інтегрованості економіки України в загальносвітову економіку, зростання рівня світової інфляції.

Визначення стратегічних напрямів розвитку держави, та тенденції щодо інтегрування України в Європу і світове співтовариство стимулює створення інноваційно-інвестиційної моделі розвитку України. Адже виробництво конкурентоздатної продукції в сучасних умовах можливо лише на інноваційній основі, а матеріальну базу сучасної будівельної галузі створює інвестиційний потік.

Сфера інноваційно-інвестиційної моделі розвитку України регулюється законами: «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків», «Про інвестиційну діяльність», «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні».

Зокрема, прийняття Закону України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва», який набув чинності 14 січня 2009 року, має на меті досягнення стабілізації у розвитку будівельної галузі, підвищення платоспроможності населення, забезпечення реалізації житлових прав громадян, що потребують державної підтримки, та стимулювання житлового будівництва в умовах світової фінансової кризи.

У другому півріччі 2008 року відбулося суттєве погіршення ситуації у будівельній галузі та суміжних з нею галузях, що пояснюється впливом ряду об'єктивних обставин: обмеження інвестиційних можливостей бюджету та населення внаслідок подорожчання і зменшення доступності кредитних ресурсів, нестабільність грошово-валютної політики, інфляційні очікування та значне зростання цін. Відповідно скоротився внутрішній попит на будівельні матеріали та збудоване житло.

Закон «Про інвестиційну діяльність» визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом. Згідно із цим Законом державну підтримку одержують суб'єкти господарювання всіх форм власності, що реалізують в Україні інноваційні проекти, і підприємства всіх форм власності, які мають статус інноваційних.

У законі «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» визначено правові, економічні та організаційні засади формування та реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.

Для будівельної галузі України на сьогодні є актуальною інноваційна стратегія, яка

визначає шлях соціально-економічних перетворень. Інноваційні механізми економічного розвитку мають використовувати наявний науково-технічний потенціал будівельної галузі і базуватися на відповідній інфраструктурі.

Активізація інноваційної діяльності у будівництві потребує нових форм та методів упровадження досягнень науки і техніки, насамперед за рахунок розширення інноваційного ринку. Основними недоліками розвитку інноваційного ринку будівельної галузі є неринковий характер формування цін, безсистемність у визначенні безпосередніх замовників та споживачів виконаних розробок; відсутність аукціонних торгів інноваційними розробками та проектами, відсутні інноваційні біржі та ефективна реклама; відчувається дефіцит маркетингових досліджень, низька питома вага витрат на інноваційну діяльність у капіталовкладеннях будівельної галузі тощо.

Інноваційний ринок будівельної галузі стримується недостатніми темпами створення недержавних науково-дослідних та проектно-конструкторських організацій.

Для ефективного розвитку інноваційного ринку у будівельній галузі потрібна реалізація широкого спектра заходів:

- забезпечення фінансування ресурсами пріоритетних напрямів наукових розробок;
- розширення джерел фінансування на основі спеціальних цільових, венчурних фондів;
- створення механізмів державного стимулювання ефективного використання приватних та іноземних інвестицій у наукоємні галузі, у пріоритетні науково-технічні розробки;
- зменшення імпортозалежності економіки;
- розширення форм інфраструктури інноваційного ринку (технопарки, технополіси, бізнес-інкубатори, наукові центри, торговельні інноваційні біржі, використання можливостей малого та середнього бізнесу).

Державне регулювання інноваційного ринку (в рамках максимальної гармонізації законодавства України до міжнародних стандартів, прийнятих в розвинутих країнах світу) передбачає: пільгове оподаткування і кредитування інноваційної діяльності у будівельній галузі.

В умовах світової кризи головним завданням для підприємств галузі будівництва та представників середнього бізнесу є скорочення витрат. У вирішенні такого складного завдання може допомогти держава, яка створить умови для забезпечення постійного трансферту знань у виробництво.

У кризі важливо шукати не лише негативні наслідки, вона може спричинити ліквідацію застарілих, неефективних систем.

Криза може стимулювати економічну реструктуризацію, оскільки під час скорочення на підприємствах до лав безробітних потрапляють раціоналізатори, які, у подальшому, знаходять нову роботу на більш успішних підприємствах. Саме такі компанії складатимуть основу для економічного розвитку в Україні після кризи.

При цьому вітчизняним підприємцям слід урахувати поведінку своїх закордонних конкурентів, які також зацікавлені в реалізації власних інноваційних проектів за рахунок українських вчених.

У більшості держав – членів Організації економічного розвитку та співробітництва (ОЕСР), у яку входять 30 найбільш розвинених країн світу, у фінансуванні науково-дослідницьких, будівельних та конструкторських робіт (НДКР) зростає доля іноземних партнерів.

У багатьох державах ОЕСР ринок для висококваліфікованих спеціалістів стає привабливішим з кожним роком, і додатковим стимулом для цього є нові ініціативи, спрямовані на більшу мобільність робочої сили. Тому для України принципово важливо створити привабливе середовище для захисту власного інтелектуального багатства та розвитку інноваційних технологій.

Про серйозні прорахунки у цьому напрямку свідчать дані Держкомстату, які ілюструють тенденцію скорочення чисельності науковців в Україні протягом 1990-2009 років.

Якщо на початку зазначеного періоду в Україні нараховувалось 313 тисяч вчених, то на кінець періоду їхня чисельність скоротилась в 3,3 раза до 94,1 тисячі осіб. Якщо не вживати дієвих заходів, то така тенденція триватиме й надалі.

Недостатня підтримка виробництва з боку науковців може спричинити певні прорахунки у прийнятті стратегічних управлінських рішень.

У рамках Європейського Союзу прийнято орієнтир для визначення обсягів фінансування розвитку інноваційної складової, який до 2010 року повинен становити не менше 3 % від

національного ВВП. Слід зазначити, що це надскладне завдання навіть для країн ЄС, оскільки у 2006 році середній показник фінансування для ЄС становив 1,7 % ВВП.

На сьогодні в Україні рівень фінансування у сфері інновацій складає менше 0,85 % від ВВП, і це свідчить про необхідність формування нових підходів до розвитку "розумної" економіки.

Оскільки в Україні основним джерелом фінансування інноваційного розвитку є державний бюджет, ключовою залишається роль уряду. Влада повинна стати каталізатором активізації процесу інноваційних розробок та їхньої реалізації в реальному секторі економіки.

Бюджет 2009 року передбачає кошторис Державного агентства України з інвестицій та інновацій у розмірі 29,7 млн.грн., що значно менше минулорічного показника – 329,4 млн. грн.

Таке різке скорочення фінансування є негативним фактором для багатьох галузей та економіки країни в цілому.

Для забезпечення інноваційного розвитку будівельної галузі держава повинна діяти в двох основних напрямках: надавати достатній обсяг коштів із державного бюджету та створити ефективну систему податкових пільг.

Навіть якщо криза за рік-півтора піде на спад, за цей час державні та недержавні інститути, які формували інноваційний потенціал будівельної галузі України можуть просто зникнути, а українські вчені працюватимуть на економіки інших країн.

Висновки

- Для швидкого виведення будівельної галузі України зі стагнаційного стану варто не тільки скоротити витрати будівництва, а й залучати інноваційні проекти до будівельного виробництва. Для цього необхідно збільшити фінансування державних та створити ефективну систему пільг для недержавних науково-дослідних та проектно-конструкторських організацій, які формують весь науковий потенціал будівельної галузі.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Соціологія / В. П. Андрущенко, М. І. Горлач. – Харків, Київ: "Єдинорог", 2000 – 624 с.
2. Загородній А. Г. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 4-те вид., випр. та доповн. – К.: Т-во "Знання", КОО. – Львів.: Вид-во Львів банк. ін-ту НБУ. – 2002. – 566 с.
3. Красавина Л. Н. Международный кредит: формы и условия / Л. Н. Красавина, А. Л. Смирнов. М.: ЮНИТИ, 2003. – 327 с.
4. Міжнародні фінанси: підручник / за ред. Рогача О. І. – К.: Либідь, 2003. – 784 с.
5. Міжнародні фінанси / За загал. Ред. О. Мозгового. – К.: КНЕУ, 2005. – 504 с.
6. Михайлов Д. М. Международные расчеты и гарантии. – М.: ФКБ-ПРЕСС, 2006. – 330 с.
7. Паливода К. Чи загрожує Україні іпотечна криза? / К. Паливода, П. Гайдуцький // Дзеркало тижня, № 12 (691), 29 березня – 05 квітня 2008.
8. Тигіпко С. «Виробник компаній» // Тиждень, №16 (25), 18.04.2008.
9. Schmukler S. Financial Globalization and Debt Maturity in emerging economies. – World Bank, 2003. – 29 p.
10. Аналітичний портал «Дело», <http://delo.ua>.
11. Аналітичний портал «Ипотека в России», www.rusipoteka.ru.
12. Інформаційний портал «Лента.Ру», <http://www.lenta.ru/story/ipoteka>.
13. Аналітичний портал «Мировая экономика», <http://www.ereport.ru>.
14. Національний банк України, <http://www.bank.gov.ua>.
15. Українська національна іпотечна асоціація, <http://www.unia.com.ua>.
16. BBS News, <http://news.bbc.co.uk>.

Есипенко Алла Дмитрівна – д.т.н., професор, с.н.с., зав. кафедри житлової політики та утримання житла Державної академії житлово-комунального господарства.